

Till:

Stockholms läns landsting
registrator@sll.se

Stockholm den 15 december 2017

Yttrande över Förslag till kulturstrategi för Stockholmsregionen, diarienummer KN 2017/707

Vi vill inleda med att tacka för att centrumbildningarna har inbjudits att bidra med synpunkter på den föreslagna kulturstrategin för Stockholmsregionen. Vårt yttrande utgår från undertecknade centrumbildningars övergripande perspektiv på förslaget utifrån organisationernas verksamhet, roll och uppdrag och innefattar inte synpunkter vad gäller respektive organisationers konstområden.

Bakgrund – om centrumbildningarna

Idag finns tolv centrumbildningar som samlar drygt 11.000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige, av dessa är cirka 60-70 procent verksamma i Stockholmsregionen. Centrumbildningarnas uppdrag är att förmedla uppdrag till sina medlemmar och att bredda arbetsmarknaden för professionella kulturskapare. Vidare arbetar centrumbildningarna med kompetensutveckling och att främja kulturskaparnas villkor inom organisationernas respektive konstområde, omvärldsbevakning och stärkande av respektive konstområde.

Sammanfattning av våra synpunkter

Våra huvudsakliga synpunkter på förslaget till Kulturstrategi för Stockholmsregionen kan sammanfattas i:

- Förslaget till kulturstrategi är otydligt vad gäller olika kulturbegrepp och saknar i nuvarande utformning kulturskaparperspektivet och i stora delar konstnärspolitisk strategi. För att kulturstrategin ska kunna fungera som en effektiv vägledning för andra politikområden anser vi att dokumentet bör ha en större tydlighet angående kulturens grundförutsättningar och vikten av professionella kulturskapares verksamhet. Konstnärspolitiken kan bidra till viktiga samhällsliga utvecklingsprocesser och bör därför beskrivas och lyftas fram i strategin.
- Vår uppfattning är att en kulturstrategi måste markera att grunden för kulturens utveckling är yttrandefrihet och demokrati och att principen om armlängds avstånd alltid måste understrykas från stat, landsting/regioner och kommuner.
- Kulturens egenvärde måste ingå och framhållas i en kulturstrategi, lika så konstnärlig kvalitet och kulturell mångfald. Kulturens egenvärde innefattar också dynamiken i konst- och kulturbegreppets utveckling över tid och motverkar ett insnävande av kulturbegreppet.

- Professionella kulturskapare måste ges möjlighet att bo, verka och leva på sin inkomst. De professionella kulturskaparnas verksamhet är en del av, och en förutsättning för, det ekosystem i vilket kulturdeltagande civilsamhälle och amatörkulturen också ingår.
- En förutsättning för att kulturen ska kunna bidra till målen i RUF2050 är att de professionella kulturskaparna stärks genom resurser och inflytande, att deras organisationers representanter bereds plats i dialog och råd på ett sätt som redan sker på många håll i andra delar av landet. Detta som ett resultat av kultursamverkansmodellen.
- Vår uppfattning är att de professionella kulturskaparna, upphovspersonerna, hör till den kreativa kärnan i det som kan nyttjas i kulturella och kreativa näringar och måste beredas plats och inflytande i ett omtag av Kreativa Stockholm och andra initiativ inom utveckling av kulturella och kreativa näringar. Detta skapar större förutsättningar för att dessa framgångsrikt ska få möjlighet att ta fart och fortsätta att utvecklas i regionen.
- I nuläget saknas regionala satsningar på kompetensutveckling för frilansande professionella kulturskapare. Konsekvenserna av detta kommer att bli tydliga för Stockholmsregionens konkurrenskraft varför vi anser att kompetensutveckling för professionellt verksamma kulturskapare bör vara prioriterat i strategin.

Synpunkter efter kapitelindelning i förslag till Kulturstrategi för Stockholmsregionen

1.1 Syfte

För att kunna fungera som vägledning och grund för en landstingsintern kulturstrategi för barn och unga med mera som anges i stycket, anser vi att kulturstrategin bör innehålla de nationella kulturpolitiska målen som en del av strategin, och inte bara som en bakomliggande utgångspunkt.

Uttrycket ”specifika konstformer” i texten bör preciseras, avses olika konstformer eller konstområden?

1.2 Arbetsprocess

Den beskrivna arbetsprocessen ger inte svar på hur den föreslagna kulturstrategin förhåller sig till ett inträde i kultursamverkansmodellen och därmed förhållandet mellan den föreslagna kulturstrategin och en (eventuellt) kommande regional kulturplan.

2. Bakomliggande utgångspunkter

Vi föreslår en ändring av rubriken till ”Mål för den regionala kulturpolitiken”, eftersom det i dagsläget inte finns någon regional kulturplan.

2.1 Övergripande dokument

Då den regionala kulturstrategin vad vi förstår ska ses som ett integrerat dokument i den regionala utvecklingsplanen RUF2050 föreslås strykning av meningen ”Av dessa

är den regionala utvecklingsplanen av särskilt stor betydelse.”. Meningen styr bort från de nationella kulturpolitiska målen och negligerar kulturens egenvärde.

2.1.1 Nationella kulturpolitiska mål

Vi föreslår ett förtydligande av att Stockholmsregionens kulturstrategi ska utgå från de nationella kulturpolitiska målen. Se även förslag till byte av rubrik för punkt 2.

Bakomliggande utgångspunkter enligt ovan.

2.1.2 Stockholms läns landstings kulturpolitiska mål

”Mål

Fri kultur för upplevelser, möten, bildning och delaktighet.”

Vi vill istället förorda att de nationella kulturpolitiska målen tillsammans med målen från kultursamverkansmodellen ska utgöra mål för regionens kulturpolitik, se punkt 2.1.1 ovan.

Skäl för ställningstagandet är att det föreslagna målet är för förenklat och otydligt och kan misstolkas och/eller missförstås. Målets innehåll är svårt att uttyda och definiera i en närläsning. Grunden för en framgångsrik kulturpolitik måste utgå från kulturens egenvärde, yttrandefriheten och i att principen om armlängds avstånd ska iakttas mellan politik och kultur, särskilt som här när kulturpolitiken ställs i relation till andra politikområden. Att professionella kulturskapare ges förutsättningar att leva och verka bör också ingå i de kulturpolitiska målen.

2.2 Nulägesbeskrivning

Kapitlet saknar nulägesbeskrivning av professionella kulturskarpares situation i regionen. Trots Stockholmsregionens storlek och den stora andel av det fria professionella kulturlivets verksamhet som återfinns i regionen, är arbetsvillkoren ytterst osäkra för professionella kulturskapare. Konsekvensen är att många byter yrkesbana. Detta i sin tur är ett misslyckande för samhället med hänsyn till att många av dem genomgått en högre konstnärlig utbildning. Vi anser därför att beskrivningen bör kompletteras med åtminstone följande text för att korrekt avspegla nuläget:

Många professionella kulturskapare i Stockholmsregionen har svårt att leva av inkomsterna från sitt yrke, inte minst mot bakgrund av de höga levnadskostnaderna i regionen. Behovet av tillgång till lokaler med rimlig hyra för övning, ateljéer och verkstäder för skapande, samt lokaler för framträdanden och möten är skriande. Resurser för kompetensutveckling, bland annat för att möta digitaliseringen, saknas i hög grad för det fria kulturlivet där allt fler kulturskapare numera ingår, detta som en effekt av att kulturinstitutionerna i allt högre grad arbetar med frilansare och inte längre erbjuder anställningar.

3. Kulturstrategins målområden

Vi anser i enlighet med KLYS resonemang i deras tidigare avgivna yttrande av den 2014-11-03 till RUF2050 att det tredje målet bör formuleras: ”En ledande tillväxt-, kunskaps- och kulturregion”.

Begrepp såsom "externaliteter" och "resilient" bör ersättas med lättförståeliga ord, alternativt förklaras i texten, så att kulturstrategin blir lättare att läsa och förstå.

4. Utmaningar

4.1 Att öka tillgängligheten till och deltagandet i kulturlivet

Vi ser positivt på att kulturstrategin lyfter behovet av att minska klyftorna för kulturdeltagande i länet så att barn och unga i socioekonomiskt svaga områden i länet nås. Vi anser att det också bör vara prioriterat att minska klyftorna för kulturdeltagandet bland vuxna, inte minst utifrån ett demokratiskt perspektiv.

4.2 Att stärka möjligheterna till konstnärlig utveckling

Under rubriken återfinns ett resonemang kring att "bereda plats för semiprofessionella och nytexaminerade konstnärer". Begreppet "semiprofessionell" är diffust och bör därför undvikas. Det är utmärkt att satsa på nytexaminerade konstnärer, men, om det saknas insatser för professionella kulturskapare kommer dessa satsningar bli en tillfällig hjälp för unga konstnärer. Denna typ av satsningar bör därför inte medverka till att slå ut resurser och möjligheter för etablerade professionella kulturskapare. Att för ensidigt satsa på unga kulturskapare leder till att många av dessa kommer in på en arbetsmarknad där de får svårt att försörja sig. Det är avgörande för att möta de hårda arbetsvillkoren inom konstnärsyrken att kulturskaparen etablerar sig av egen kraft.

Ordet "nyskapande" bör definieras om det ska användas. Då det inte finns en definition av ordet i texten, kan vi inte ta ställning till vad skrivningen innebär.

Vi ser positivt på att kulturstrategin tar upp vikten av att förstärka befintliga strukturer och aktörer och att nya ska beredas plats.

Prioriteringar

Förstärkning av befintliga strukturer

Förstärkningen av befintliga strukturer bör ingå som en egen punkt under prioriteringarna under stycket.

Bakgrund: Kulturskaparnas egna förmedlingsorganisationer, centrumbildningarna, är en del av kulturens infrastruktur och viktiga aktörer för att utveckla arbetsmarknaden, och därmed förutsättningarna för professionella konstnärer att kunna utveckla sina konstnärskap. Flertalet centrumbildningar i regionen har blivit tvungna att skära ned sin verksamhet i regionen då Stockholms läns landsting hittills inte har matchat de andra storstadsregionernas, Västra Götalands och Region Skånes, satsningar på centrumbildningarna. Detta har i förlängningen också lett till att de statliga resurserna till centrumbildningarna, i varierande grad, förskjutits från Stockholmsregionen.

Tidsbegränsade kulturnoder

Vad gäller tidsbegränsade kulturnoder, anser vi att den kunskap som genereras under kulturnodernas verksamhetstid ska härbärgeras i stabila organisationer för att leva vidare. De tidsbegränsade noderna bör inrättas hos eller i anslutning till professionella

konstnärorganisationer så att erfarenheterna och kunskaperna kan ackumuleras och bäras vidare över tid av organisationerna och dess personal. Inom konstområden som ännu inte har egna organisationer bör representanter för KLYS eller centrumbildningarna beredas plats i styrningen av noderna.

Kompetensutveckling

Vi ser positivt på att kompetensutveckling tas upp som ett prioriterat område. Ordet "exempelvis" framför kulturskapare och kommuner bör dock strykas.

Kompetensutveckling för kulturskapare, särskilt inom den fria kulturen, är ett idag eftersatt område som har stor bäring på kulturens utveckling. Erfarenheterna från den stora satsningen KulturKraft Stockholm visade tydligt att kompetensutveckling skapar nya möten och nätverk mellan olika kulturskapare från olika konstområden och generade många nya samarbeten. Resurser för kompetensutveckling är centralt för regionens många frilansande kulturskapare och alla de som arbetar i mindre kulturorganisationer. Kompetensutveckling kommer också att vara en nyckel för att kraftfullt kunna utveckla kulturella och kreativa näringar.

4.3 Att omfatta digitaliseringens möjligheter och utmaningar

Prioriteringar

Under stycket saknas en punkt om kompetensutveckling: För att kunna tillvarata digitaliseringens nya möjligheter inom kulturområdet och inom kulturella och kreativa näringar, bör kompetensutveckling för det professionella fria kulturlivet/frilansande kulturskapare prioriteras. Digitaliseringen innebär inte bara behov av teknisk kompetens utan också en utveckling av det konstnärliga innehållet för att fungera på nya digitala plattformar.

5. Genomförande

Struktur för formaliserad dialog och samverkan

Vi ser mycket positivt på att Stockholms läns landsting avser att initiera en struktur för en formaliserad dialog och samverkan med aktörer inom kulturområdet och ser fram mot att delta i detta arbete. Några synpunkter:

- Dialogen bör föras med representanter för de professionella kulturskaparna och utses av konstnärsförbunden i KLYS samt av centrumbildningarna i regionen för att säkerställa representativitet/legitimitet och att återkoppling fortlöpande sker tillbaka till kulturskaparnas organisationer. Representationen bör ej vara personbunden utan bygga på mandat från dessa organisationer.
- När representanter är yrkesverksamma kulturskapare ska arvodering utgå i enlighet med KLYS minimirekommendationer för samråd inom kultursamverkansmodellen mm.
- Arbetet bör vara transparent och kallelser, underlag och mötesanteckningar bör sändas ut till konstnärsförbunden och centrumbildningarna.

- Dialog bör föras med det professionella kulturlivet för sig och inte samtidigt med representanter för civilsamhälle och amatörkultur då det är stora skillnader i förutsättningar och behov för amatörkultur och kulturdeltagare visavi professionellt verksamma kulturskapare.

Slutord

Centrumbildningarna har under hösten avsänt en skrivelse till Konstnärspolitiska utredningen Konstnärernas villkor, Ku 2016:04, som beskriver centrumbildningarnas verksamhet och situation. Skrivelsen bilägges för kännedom då den också beskriver arbetsmarknaden för professionellt yrkesverksamma kulturskapare.

Undertecknade centrumbildningar ser fram mot att samverka och bidra till landstingets fortsatta arbete med utveckling av Stockholmsregionen och regionens kulturpolitik. Flera av organisationerna har varit verksamma inom området professionella kulturskapare och samhälle i uppåt 50 års tid – en samlad resurs som vi hoppas att landstingets samtliga politikområden vill ta till vara!

Med vänlig hälsning,

Centrum för fotografi, Pelle Kronestedt, verksamhetschef

Centrum för dramatik, Birgit Hageby, ordförande

Danscentrum Stockholm, Charlotta Gustavsson, ordförande

FilmCentrum, Ingeborg Arvidsson Bromé, ordförande

Författarcentrum Öst, Stig Hansén, ordförande

Illustratörcentrum, Anders Flood, ordförande

Konstnärscentrum Öst, Anna Ridderstad, ordförande

Stiftelsen Konsthantverkscentrum, Mari-Louise Franzén, verksamhetsledare

Manegen - Centrum för cirkus, varieté och gatupformance, Linda Beijer, ordförande

Översättarcentrum, Olov Hyllienmark, ordförande

Bilaga: Skrivelse till Konstnärspolitiska utredningen 2017-08-30